

3. ТОВАЖНЯНСКИЙ Л.Л., РОМАНОВСКИЙ О.Г., БОНДАРЕНКО В.В., ПОНОМАРЬОВ О.С., ЧЕРВАНЬОВА З.О. Основи педагогіки вищої школи: Навчальний посібник. -Харків: НТУ "ХПІ", 2005.
4. Фіцула М. Педагогіка - Тернопіль.:Богдан..1997-190с.
5. Фурман А.В. Проблемні ситуації в навчанні: Книга для вчителя. - К.: Рад. школа, 1991.-342с.
6. Хуторской А.В. Дидактична евристика. Теорія й технологія креативного навчання. - М.: Вид-во МДУ, 2003.

Третяченко О. В.

Психологічне забезпечення профільної освіти

Профільна освіта намагається поєднати програми для підліткового та юнацького віку. З одного боку, у період шкільного навчання психічний розвиток ще не завершений, тому необхідно забезпечити різноманітність і універсальність змісту освіти. З іншого боку, цю універсальність доводиться поєднувати із завданнями професійного самовизначення, властивого юнацтву й ранній дорослості

Введення профільного навчання є одним з основних напрямів модернізації освіти. Основна мета профільного навчання - розвантажити шкільні програми й надати школярам можливість поглибленого вивчення тих предметів, які їх більше захоплюють і будуть необхідні для його подальших життєвих планів. Принцип індивідуалізації в профільних класах передбачає:

- тривалу підготовку засобами освіти до широкого вибору учнями старших класів типу профільної освіти;
- реальну можливість зміни ними профілю на будь-якому етапі профільного навчання;
- самостійне визначення завдань своєї базової, варіативної й профільної освіти з урахуванням своїх (і родини) можливостей і виявлених здібностей, змін життєвих і професійних планів.

Рання професіоналізація й спеціалізація знань припускає вибіркоче навантаження на окремі сторони психіки дитини. Без грамотного психологічного супроводу ці обставини можуть призвести до нерівномірності інтелектуального й особистісного розвитку дітей.

Тому одним з найважливіших завдань психологічного супроводу є моніторинг і своєчасне усунення можливих факторів виникнення нерівномірності розвитку дітей та підлітків.

В умовах несамотійної професіоналізації звичайні вікові завдання підліткового віку виникають перед учнями в спотвореній формі.

Наприклад, завдання формування часової перспективи перед дитиною взагалі не ставиться, оскільки в більшості випадків це завдання за неї "вирішують" батьки. У результаті не формується часова перспектива і – як наслідок –втрачається навчальна мотивація в даний момент. Тому одним із

завдань психологічного супроводу профільного навчання є **профорієнтація**. Відомо, що люди різняться своїми індивідуальними особливостями, це означає, що вони будуть більш успішними в певних видах діяльності й навчання, ніж інші. Ця обставина перетвориться на завдання **вступної діагностики**, що дозволяє прогнозувати й усувати можливі труднощі в навчальній діяльності.

Отже, психологічний супровід профільного навчання передбачає три завдання:

1. моніторинг і своєчасне усунення можливих нерівномірностей розвитку учнів;
2. поглиблену профорієнтацію учнів;
3. психологічну діагностику при відборі учнів у профільні класи.

У цьому підході до профільного навчання виходимо з положення Д.Ельконіна про те, що *рушійною силою психічного розвитку є не форма, а зміст навчання*. Це значить, що без спеціальної корекції профільне навчання може призвести до однобокого психічного розвитку. Для того, щоб усунути ці небажані побічні ефекти, необхідно систематично відслідковувати розвиток старшокласника у процесі профільного навчання.

Для досягнення цієї мети використовують два класи методів - **тести інтелекту й тести досягнень**:

- тести інтелекту здебільшого спрямовані на вимірювання рівня розвитку логічних операцій на основі різного інтуїтивно підбраного змісту,
- тести досягнень дозволяють оцінити конкретні знання й навички учнів безвідносно до рівня розвитку логічних операцій.

Таким чином, ми маємо окремо діагностику розвитку й окремо діагностику навчання.

Поглиблена особистісно - орієнтована профорієнтаційна робота з учнями у профільному навчанні має свої специфічні риси. Одна з особливостей полягає в тому, що більшість профільних класів уже так чи інакше, вільно або вимушено вибрали певну спеціалізацію навчання. В більшості випадків підліток має вже готовий план навчання у ВНЗ й професіоналізацію. Така форма професійного самовизначення "ззовні" може призвести до пасивності, втрати мотивації навчання, зниження інтересу до власної особистості й розмитості самосвідомості.

Іншою крайністю є передчасне обмеження світогляду й самосвідомості старшокласника, пов'язане з вузько утилітарним ставленням до освіти.

Профільне навчання найефективніше в тих випадках, коли немає часу на навчання в процесі роботи. Для сучасних "короткоживучих" професій необхідні вже підготовлені кадри, готові відразу приступити до роботи. Це значить, що вибір повинен бути усвідомленим, самостійним.

Маємо парадокс: з одного боку, часу на вибір немає, з іншого боку - цей вибір повинен бути вільним, усвідомленим, самостійним.

Підліток, що опинився під подвійним тиском, найчастіше не здатний знайти адекватний вихід без психологічної допомоги. Це означає, що

профорієнтаційна робота повинна бути обов'язковим і значним за часом компонентом будь-якого профільного навчання.

Практика психологічного супроводу профільних класів дозволяє узагальнити результати самих різних спостережень й експериментів і повному подивитися на сучасне дитинство і його періодизацію.

Соціальна ситуація розвитку дітей, що навчаються в профільних класах, полягає в тому, що суспільство в особі батьків і вчителів висуває дитині суперечливі вимоги включитися в процес професіоналізації, удосконалюватися в одному напрямку й мати універсальні знання, набори особистісних рис. Залишаються невичерпаними мотиви підліткового періоду, спрямовані на спілкування з однолітками.

Ця специфічна соціальна ситуація розвитку породжує низку діяльностей, спрямованих на розв'язання протиріччя. Такими специфічними діяльностями є фороване навчання й особливі захоплення.

Особливі захоплення відрізняються від "хобі-реакцій" за трьома ознаками: у свідомості учня вони пов'язані з його професіоналізацією; вони забезпечують тісне змістовне спілкування із групою однолітків, а не відривають від нього; підлітки прагнуть до суспільно значимої реалізації свого захоплення. Захоплення дозволяють вирішити протиріччя, закладене в соціальній ситуації дітей. З одного боку, стає можливим продовження спілкування з однолітками, а з іншого боку - інтенсивне навчання й професіоналізація. Здебільшого захоплення мають універсальний характер! Найяскравішим прикладом є захоплення комп'ютером або окремими навчальними предметами – засобом реалізації професій. Ця провідна для нового вікового періоду діяльність приводить до виникнення новоутворень. Таким унікальним новоутворенням виявляється, наприклад, псевдопрофесійний світогляд, що є особливим варіантом "почуття дорослості" і виникає усередині діяльності особливих захоплень. Псевдопрофесійний світогляд являє собою набір стереотипів мислення, переживання й поведінки, які характерні для професіоналів певної галузі.

Психолого-педагогічний супровід старшокласників в умовах профільної освіти – це поетапний процес, у ході якого відбувається формування професіонально і соціально зрілої особистості, здатної реалізувати себе в будь-яких соціально-економічних умовах

Рефлексивна готовність учня до профільного навчання виступає як центральний вид готовності, оскільки стосується самосвідомості як «ядра» особистості. Роль рефлексивної готовності полягає передусім у тому, що профільне навчання на всіх його етапах реалізується переважно через самостійну активність юної особистості, яка в широкому сенсі і визначається як рефлексивна діяльність.

Характерологічна готовність старшокласника при виборі і опануванні профільного навчання включає в себе врахування наявних рис характеру учня.

Комунікативна готовність. Діагностика зазначеного виду готовності є важливою для самовизначення учня стосовно таких напрямів і профілів, як

суспільно-гуманітарний (економіка, іноземні мови); природничо-математичний напрям (комп'ютерна техніка, математика, фізика);

Компоненти комунікативної готовності:

- **мотиваційний** - наявність потреб, мотивів, інтересів, зацікавленості учнів у спілкуванні в умовах профільного навчання.

- **комунікативний** - сформованість умінь і навичок комунікації, тобто обміну інформації на вербальному та невербальному рівнях, на різних мовах, у формі діалогу і монологу, бесіди, дискусії, у публічних та інтимних різновидах тощо.

- **перцептивний** - здатність учня до взаєморозуміння у процесі спілкування, до врахування особистісних властивостей як себе, так і партнерів у спілкуванні.

- **інтерація** - здатність учня до взаємодії з партнером у спілкуванні.

- **емоційний** - здатність учня до емоційної саморегуляції в процесі спілкування, до володіння такими власне комунікативними емоціями, як симпатія, антипатія, емпатія.

До моменту закінчення школи в учня 11 класу має бути сформована психологічна готовність до вступу в доросле життя. Поняття "психологічної готовності" включає в даному випадку наявність здібностей і потреб, які дозволять випускнику школи реалізувати себе в майбутньому житті. Основною метою практичного психолога у роботі з учнями 11 класу є допомога старшокласникам у визначенні і формуванні їхньої соціальної і професійної готовності.

Завдання:

- 1) визначення і корекція рівня професійної і соціальної готовності;
- 2) проведення консультативної роботи з учнями;
- 3) психологічна просвіта батьків і педагогів з актуальних проблем майбутнього випускника школи.

Психолого – педагогічний супровід старшокласників в умовах профільної освіти здійснюється таким чином:

-«**Визначення формули професії**» (за методикою М. Пряжнікова);

-«**Визначення типу майбутньої професії**» (за методикою Є. Клімова);

-«**Визначення професійних переваг**» (класифікація Д.Голанда);

-«**Матриця вибору професії**»;

-«**Визначення інтересів та схильностей**» (диференційно-діагностичний опитувальник «Я віддам перевагу»);

завдяки чому учень має змогу перевірити свої:

➤ **знання щодо характеристик праці різних професій та формулу професії;**

➤ **уміння описувати характеристику праці різних професій та виявлення своїх професійних переваг;**

та скласти портрет своєї майбутньої професії

Список використаних джерел

1. Артемова Л.К. Профильное обучение: опыт, проблемы, пути развития // Школьные технологии.- 2003. - № 4. - С. 22-31.
2. Кленова Н. Как подготовить школу к профильному обучению // Народное образование. - 2003. - № 7. - С. 106-114.
3. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения. - Ростов н/Д., 1996.
4. Лернер П.С. Модель самоопределения выпускников профильных классов средней общеобразовательной школы // Школьные технологии. - 2003. - № 4. - С. 50-61.
5. Пряжников Н.С. Профессиональное и личностное самоопределение, - М., 1996.

Швачич Л.С.

Використання інформаційно – комунікаційних технологій на уроці

*Якщо ми будемо навчати сьогодні дітей так,
як ми навчали учора, то ми ризикуємо відібрати
у наших дітей завтра.*

Джон Дьюї

Нові реалії життя в Україні обумовили глобальні зміни у філософії освіти, визначенні її мети, завдань, методів діяльності.

Сучасна освіта вступила в нову еру — еру інформатизації та інформаційних технологій. Тому постала потреба не тільки активного впровадження інформаційних технологій, але й ефективної інтеграції з іншими навчальними предметами.

Питання використання інформаційних технологій у навчанні досліджувала І. В. Роберт, психологічні основи комп'ютерного навчання визначив Ю. І. Машбіц, систему підготовки педагога до використання інформаційної технології в навчальному процесі запропонував і обґрунтував М. І. Жолдак. Американському вченому С. Пейперту належить ідея "комп'ютерних навчальних середовищ", на якій базується більшість сучасних навчальних комп'ютерних програм. Автор досліджував можливості комп'ютера як засобу для розвитку розумової діяльності учнів.

Уже давно доведено, що кожен учень по - різному засвоює нові знання. Часто вчителям важко було знайти індивідуальний підхід до кожного школяра. Сьогодні, з використанням комп'ютерних мереж, школа отримала можливість надавати нову інформацію таким чином, щоб задовольнити індивідуальні запити кожного учня.

Перед освітянами стоїть завдання: навчити кожну дитину за короткий проміжок часу освоювати, перетворювати і використовувати в практичній діяльності величезний об'єм інформації. Дуже важливо організувати процес